

Männiku harjutusvälja arendusprogramm

SISUKORD

ALUSDOKUMENDID	3
MÕISTED JA LÜHENDID	4
SISSEJUHATUS	5
HARJUTUSVÄLJA PAIKNEMINE	6
HARJUTUSVÄLJA VÄLISPIIRI KULGEMINE JA TÄHISTAMINE	7
HARJUTUSVÄLJA PROGNOOSITAV KASUTUSKOORMUS	8
VÄLJAÕPPEEHITISED	9
Laske- ja õppeväli	9
600 m lasketiir	9
Lõhkamis- ja käsigranaadi viskeala	9
Maastikusõiduala	9
Laske- ja treeningukeskus	9
Siseministeeriumi rajatavad väljaõppe ehitised ja rajatised	10
Juurde küsitav maa-ala	10
Ohutustehnika	10
TARISTU	11
Teedevõrk	11
Elektrivarustus ja side	11
Veevarustus ja kanalisatsioon	12
Jäätmekäitlus	12
Tuleohutus	12
HOOLDUS JA TAGAMINE	12
Hooldus	12
Teenuste tagamine.....	12
LISA	12
Lisa 1. Männiku harjutusvälja arendusprogrammi hooned ja rajatised.	13

ALUSDOKUMENDID

- Vabariigi Valitsuse 11.09.2008 korraldus nr 394 „Kaitseväe Männiku harjutusvälja asutamine“.
- Kaitseministri 28.12.2010 määrus nr 26 „Kaitseväe ja Kaitseliidu harjutusväljale ja lasketiirule esitatavad nõuded ja kasutamise kord“.
- Kaitseväe juhataja 15.03.2017 käskkirjaga nr 60 kinnitatud „Kaitseväe ja Kaitseliidu laskeväljaõppe eeskiri“;
- Kaitseväe juhataja 15.08.2017 käskkirjaga nr 183 kinnitatud „Harjutusväljadele ja väljaõppeehitistele esitatavad tehnilised nõuded“;
- Kaitseväe juhataja 03.07.2017 käskkirjaga nr 150 kinnitatud Kaitseväe ja Kaitseliidu väljaõppe ohutuseeskiri (OE 1);
- Kaitseministeeriumi 26.10.2016 nr 12.1-1/16/2235 kiri Siseministeeriumile „Männiku hävituskoht“.
- Harju maavanema 29.06.2016 korraldus nr 1625 „Harju maakonnaplaneering 2030+“.
- Saku Vallavolikogu 09.04.2009 otsus nr 22 „Saku valla üldplaneering“.

MÕISTED JA LÜHENDID

Demineerimispaik on ala kus tehakse kahjutuks lõhkemata lõhkekehad.

Imitatsioonivahend on pürotehnilise või muu toimega lahingumoonat matkiv õppevahend. Imitatsioonivahendite alla kuuluvad treeninggranaadid, paukpadrunid, müraimitaatorid.

Kaitsevägi – KV. Kaitseliit – KL.

Kaitseväge ja Kaitseliidu harjutusväli (edaspidi harjutusväli) on maa- või mereala koos selle kohal oleva õhuruumiga ja seal asetsevate väljaõppeehitiste kompleksiga, kus korraldatakse Kaitseväge ja Kaitseliidu üksuste taktikalisi harjutusi ja õppusi, laskmisi ja lõhketöid ning katsetatakse relvi, lahingumoonat, lahingu- ja muud tehnikat.

Käsigranaadi viskeala on ala, mis on kohandatud käsigranaadi viskamiseks.

Käsitulirelv on kerge tulirelv, millest tulistatakse käelt, õlalt või kolmjalalt.

Lahinglaskeharjutus, kus omandatakse vajalikud oskused tegutsemaks lahinguolukordades koostöös teiste relvasüsteemidega ja üksustega.

Laskeväli on õppe- ja lahinglaskeharjutuste läbiviimiseks kohandatud ehitis.

Lõhkamiskoht on ala, kus lõhkematerjalid lõhatakse.

Ohuala on ruumiline ala, kuhu laskmiste, lõhketööde, käsigranaatide viskeharjutuste ja muu ohtliku tegevuse ajal peab ligipääs kõrvalistele isikutele olema tõkestatud ja rangelt keelatud, kuna seal viibimine on eluohtlik.

Sihtmärk on tabamiseks valitud objekt, mis matkib vastase üht või mitut tunnust: mõõtmeid, kuju, vormi, värvust, liikumisviisi, -kiirust vms.

Tulepositsioon on ala, kus lastakse laskurelvadest, tankitõrjerelvadest, kaudtulirelvadest, õhutõrjerelvadest või laevade pardarelvadest.

Valdaja on ülem, kes koostab ja kinnitab harjutusvälja väljaõppeehitise kasutuseeskirja ja teostab järelevalvet selle nõuetekohase täitmise üle. Järelevalve teostamiseks määrab valdaja vastutava isiku.

Vastutav isik teostab kasutuseeskirja ja ohutusnõuete järgset järelevalvet ning koordineerib läbiviidavat tegevust harjutusväljal ja/või väljaõppeehitisel.

Väljaõppeehitis on kõrgendatud riskiastmega väljaõppe, võistluste või muu tegevuse alaliseks või ajutiseks läbiviimiseks ehitatud nõuetele vastav ehitis koos seadmetega (nt lasketiir, laskeväli, käsigranaadi viskekoht jne), kus volitatud ja kvalifitseeritud personal viib tegevusi läbi vastavalt kasutuseeskirjale.

Alaline väljaõppeehitis on ehitatud igapäevaseks väljaõppeks väeosas, harjutusväljal või eraldiseisva objektina.

Ajutine väljaõppeehitis on ehitatud kindlal ajavahemikul toimuva väljaõppe või katsetamise tarbeks.

Õppeväli on ala, kus väljaõppe läbiviimiseks võib kasutada imitatsioonivahendeid.

SISSEJUHATUS

Harjutusväljade peamine eesmärk on toetada Kaitseväge ja Kaitseliidu sõjalist väljaõpet. Eestis on seitse harjutusvälja: Kaitseväge keskpõlügen, Männiku, Klooga, Nursipalu, Sirgala, Kikepera ja Soodla harjutusväli. Harjutusväljade asukohad on valitud lähtuvalt Kaitseväge ja Kaitseliidu üksuste paiknemisest ja vajadusest.

Männiku harjutusvälja arendusprogramm on dokument, mis sisaldab olemasolevate ja planeeritavate harjutusvälja objektide lühiiseloostust ja nende kasutamise põhimõtteid.

Arendusprogrammi viiakse ellu vastavalt Kaitseministeeriumi valitsemisala arengukava raames tehtud ressursiotsustele.

Harjutusvälja arendamisel ja kasutamisel tagatakse ümbruskonna elanike ja looduse suhtes maksimaalselt hooliv käitumine. Harjutusvälja üldised ohutusnõuded lähtuvad põhimõttest, et ohtliku tegevuse ajal on ligipääs ohualale keelatud ja tõkestatud.

Männiku harjutusväli on riigikaitsemaana kajastatud Saku valla üldplaneeringus. Saku Vallavolikogu 21. septembri 2017 otsusega nr 56 algatati Saku valla üldplaneeringu koostamine ja keskkonnamõju strateegiline hindamine. Uue üldplaneeringuga uuendatakse ja kaasajastatakse 2009. aastal kehtestatud Saku valla üldplaneeringut ja 2012. aastal kehtestatud Saku aleviku ja lähiala üldplaneeringut. Sealjuures vajab uues üldplaneeringus kajastamist harjutusvälja perspektiivse laienduse ala (arendusprogrammi kaardil lisas 1 tähistatud juurde taotletava maana).

Männiku harjutusvälja ülesanded:

- võimaldab jao tasemel ja piiratud rühma lahinglaskeharjutuste läbiviimist;
- tagab Päästeameti vajadused;
- võimaldab lasketiirus läbiviidavate laskeharjutuste läbiviimist;
- võimaldab käsigranaadi viskeharjutuste läbiviimist;
- võimaldab A-kategooria lõhkaja väljaõppe läbiviimist.

HARJUTUSVÄLJA PAIKNEMINE

Männiku harjutusväli asub Harjumaal Saku ja Kiili valla haldusterritooriumil. Harjutusväli piirneb põhjast Tallinna linna haldusterritooriumi ja kagust Kiili valla haldusterritooriumiga. Männiku harjutusvälja pindala on 1246,4 ha ja välispiiri pikkus 20,9 km.

Põhjast piirneb harjutusväli tööstusalaga ja Raku järvega. Idast piirneb harjutusväli Luige alevi ja Viljandi maantee, läänest Männiku järvega. Männiku järve länekaldal kulgeb põhjast lõunasse Tallinn-Viljandi raudtee. Lõunast piirneb harjutusväli Tallinna ringteega.

Lähimad asulad idas on Luige alevik 500 m kaugusel ja Kangru alevik u 1 km kaugusel. Läänes asub 1 km kaugusel Männiku küla. Lõunas 3 km kaugusel asub Saku linn.

Männiku harjutusväli on ümbritsetud põhjast, idast ja läänest aktiivsete karjääridega.

Harjutusvälja keskosa katab ulatuslik Männiku raba. Raba kirdenurk on kaetud põhja-lõunasuunaliste kraavidega. Männiku raba keskel asub raba suurim järv Rätsepa järv, raba lõunaosas leidub veel väiksemaid rabajärvi.

Harjutusvälja asukohast tulenevad võimalikud probleemkohad ja lahendusmeetmed:

PROBLEEMKOHT	LAHENDAMISE MEEDE
Harjutusvälja paiknemine tiheasustuse ja Tallinna ringtee lähedal.	Vastavalt kaitseministri määrusele on riigikaitseliste ehitiste, sh Männiku harjutusvälja, ümber piiranguvöönd, milles kavandatakse planeerimis- ja ehitustegevus tuleb kooskõlastada Kaitseministeeriumiga. Samuti tuleb vastavalt planeerimisseadusele kooskõlastada Kaitseministeeriumiga kõrgema tasandi planeeringud (maakonnaplaneeringud, üldplaneeringud). Nende protsesside käigus saab Kaitseministeerium kriitilisemates kohtades osaleda arendustegevuse suunamisel selliselt, et see tulevikus meid ei mõjutaks, või mõjutaks vähem.

Kavandatava Rail Balticu trassi kattumine harjutusväljaga.	Kavandatav Rail Balticu trass kattub Männiku harjutusvälja ida- ja kaguservaga, sh ulatub laske- ja õppevälja ohuala trassikoridorini. Rail Balticu planeerimisprotsessi käigus on Kaitseministeerium võimalikule konfliktikohale tähelepanu juhtinud ning esitanud tingimuse, et raudteetrassi projekteerimisel tuleb kavandada vall kas laskevälja juurde või vahetult raudteetrassi juurde selliselt, et oleks ohutus tagatud. Täpsem lahendus selgub Rail Balticu projekteerimise käigus ning valitud meede tuleb Kaitseministeeriumiga kooskõlastada.
Harjutusvälja ebaseaduslik kasutamine eri huvigruppide poolt ja sellega materiaalse kahju tekkimine harjutusvälja haldajale (näitena võib esile tuua motomeeste tekitatud kahjud lasketiiru vallidele, piiritähistuse lõhkumine, paintballi mängijate pidev harjutusvälja risustamine).	Harjutusväljale on paigutatud sildid, et mootorsõidukiga on liikumine keelatud, v.a territooriumi valdaja kirjalikul loal. See annab harjutusvälja valdajale aluse omavolilisi sõitjaid korrale kutsuda. Kirjalike kokkulepete sõlmimine on vähendanud kahjustavat tegevust, asjaosalistele tutvustatakse järjepidevalt harjutusvälja keeldusid ja piiranguid. Omavolilise prügistamise vähendamiseks teeb Kaitsevägi koostööd Saku valla keskkonnaspetsialistiga, keda teavitatakse uutest suurematest risustamisest, kes seejärel võtab initsiatiivi prügistaja isiku tuvastamiseks ja muudeks jätkutegevusteks.
Keskkonnavalasid piirangud.	Olemasolevate keskkonnapiirangutega arvestatakse Kaitseministeeriumi valitsemisalas nii väljaõppealade planeerimisel kui väljaõppe enda kavandamisel. Harjutusvälja kasutuseeskirjas on kirjeldatud keskkonnapiirangutega alade paiknemine, ajalised piirangud, neid põhjustavate liikide loetelud ja iseloomustused jne, et suurendada väljaõppes osalevate isikute teadlikkust ja hoolivust keskkonna suhtes. Harjutusväljale uute liikide tekkimise/kolimise osas ennetavaid tegevusi ei tehta. Juhul kui harjutusväljale või selle lähedusse on asunud elama kaitsealused liigid tegeletakse seire ja selgitustööga harjutusväljal toimuva tegevuse sobivuse osas kaitsealustele liikidele.
Harjutusväli kattub Tallinna-Saku liivamaardlaga ja Valdeku turbamaardlaga.	Kuna Tallinna-Saku liivamaardla liiva kvaliteet on kõrge, konkureerib harjutusvälja arendus selles asukohas kaevandustega. Riigikaitse prioriteedi kinnitamiseks piirkonnas on Kaitseministeeriumil selge visioon harjutusvälja arendamiseks kehtiva arendusprogrammi näol. Turbamaardla oma pehme pinnasega paneb piirangu harjutusvälja kasutusvõimalustele. Sellega arvestatakse ala arendamisel ja väljaõppe planeerimisel.
Harjutusväljale jäävad kehtivate maavara kaevandamise lubadega mäeeraldised ja lisaks on menetluses mitmed taotlused.	Piirkonnas on kaevandusettevõtete surve pikendada olemasolevaid kaevanduslubasid ja taotleda uutele aladele täiendavaid lubasid. Kehtiv Männiku harjutusvälja arendusprogramm on alusdokument, millest lähtuda kaevanduslubade pikendamise ja uute taotluste menetlemiseks ja kooskõlastuste/mitte kooskõlastuste andmiseks.

Arvestades Männiku harjutusvälja suurt kasutuskooormust, väiksust ja paiknemist Tallinna külje all, on oluline tagada harjutusvälja laske- ja õppeväljade kõrge kooskasutus teiste asutustega

HARJUTUSVÄLJA VÄLISPIIRI KULGEMINE JA TÄHISTAMINE

Harjutusvälja välispiiri määramisel arvestati järgmiste põhimõtetega:

- harjutusvälja minimaalne vajalik pindala, lähtudes ohualade paiknemisest;
- planeeritava harjutusvälja territoorium sisaldaks minimaalselt eramaid;
- planeeritaval harjutusväljal asuks minimaalselt loodusväärtusi; □ piir järgiks võimaluse korral looduslikke rajatähiseid (jõed, raudteed, kattega teed jne).

Harjutusvälja ja ohuala tähistamisel lähtutakse kaitseministri kehtestatud korrast.

Harjutusvälja täpne tähistus ja liiklust reguleerivate muude märkide asukohad harjutusväljal täpsustatakse eelnevalt nende rajamisel. Üldkasutatavatele teedele paigaldatavate märkide asukohad kooskõlastatakse tee valdajaga.

HARJUTUSVÄLJA PROGNOOSITAV KASUTUSKOOORMUS

Kasutajad Männiku harjutusväli on piirkondliku tähtsusega harjutusväli, mida väljaõppe korraldamiseks kasutavad eelkõige Tallinnas paiknevad Kaitseministeeriumi ja Siseministeeriumi valitsemisalasse kuuluvad asutused ja isikud.

Relvastus

Männiku harjutusväljal kasutatav relvastus:

- püstolid – kaliibri piiranguta;
- käsituli relvad piiranguga – kaliiber kuni 9 mm;
- sileraudsed relvad – kaliibri piiranguta;
- tankitõrjerelvad – treeninglaskemoon;
- raskekuulipilduja – piiranguga, vähendatud võimsusega laskemoon, statsionaarsetelt positsioonidelt.

Kasutuskooormus

Harjutusvälja täielikul väljaehitamisel on prognoositav laskeharjutusteks kasutatav päevade arv ligikaudu 300 päeva aastas, mis koosneb järgmistest harjutustest:

- laskeharjutused käsituli relvadest – toimuvad ligikaudu 290 päeva aastas;
- lahinglaskeharjutused – toimuvad ligikaudu 90 päeva aastas;
- käsigranaadi viskeharjutused ja lõhketööd – toimuvad ligikaudu 90 päeva aastas (arvestatud on plaaniliste Kaitseväge väljaõppes läbiviidavate lõhketöödega);
- taktikaharjutused – toimuvad ligikaudu 200 päeva aastas.

Prognoositav aktiivsem kasutuskooormus on aasta lõikes kavandatud jaanuarist maini ja augustist detsembrini.

Täiendavalt kasutatakse harjutusvälja reservõppekogunemiste tarbeks. Sel ajal paikneb alal orienteeruvalt 200–300 inimest. Arvestades eelnevat võib maksimaalne transpordivoog olla päevas 3–4 autokolonna, kus kolonn võib koosneda kuni 20 masinast. Muul ajal on tegemist väiksemate üksustega keskmiselt 30–90 inimest (kuni 10 autot).

VÄLJAÕPPEEHITISED

Laske- ja õppeväli

Männiku harjutusvälja laske- ja õppeväli (pikkus ca 350 m ja laius ca 230 m) on peamine väljaõppekoht harjutusväljal. Laske- ja õppevälja eesmärk on viia läbi kuni rühma tasemel lahinglaskeharjutusi piiratud mahus. Laskeväljal lastakse käsituli relvadest, tankitõrjegranaadiheitjatest (treeninglaskemoonaga) ning raskekuulipildujast (vähendatud võimsusega laskemoonaga).

Laskevälja lääneserva rajatakse jao püsikindlustatud kaitsepositsioonid suunaga loodest kagusse, eesmärgiga läbi viia jao kaitse lahinglaskeharjutust. Samas saab kogu laskevälja kasutada nii jao varitsuse kui rünnaku lahinglaskeharjutuste läbiviimiseks.

Lahinglaskeharjutuste ajal võib kasutada kombineeritult kõiki relvi, mille ohuala jääb harjutusvälja piiridesse. Laske- ja õppevälja põhilaskesuund on loodest kagusse. Laskeväljal tagatakse nähtavus vähemalt 300 m ulatuses. Laske- ja õppeväljal kujundatakse maastikupilt selliselt, et oleks tagatud laskevälja ohutu ja sihipärane kasutamine.

600 m lasketiir

Männiku harjutusväljale on rajatud 600 m lahtine vähendatud ohualaga 24 tulepositsiooniga lasketiir. Lasketiirus on võimalik kasutada elektroonilisi sihtmärke.

Lõhkamis- ja käsigranaadi viskeala

Männiku harjutusväljale rajatakse üks nõuetele vastav lõhkamis- ja käsigranaadi viskeala koos sinna kuuluvate rajatistega. Ala paikneb Männiku harjutusvälja lääneküljel ning võimaliku laske- ja treeningukeskuse lähedal. Samal ajal on võimalus läbi viia A-kategooria lõhkaja väljaõppeks vajalikke lõhketöid. Lõhketööde läbiviimiseks ei ole Kaitseväel vaja rajada eriehitisi ega -rajatisi, vaid selleks kasutatakse granaadiviskeala rajatist. Päästeamet rajab alale vajalikud kaitserajatised ja ehitised, mis toetavad nende poolt läbiviidavaid demineerimistöid, mida ei saa läbi viia demineerimisväljakul.

Maastikusõiduala

Maastikusõiduala on planeeritud rajada Männiku harjutusvälja edelaosasse. Maastikusõidualale rajatakse maastiku sõidurajad ja õppesõiduplats.

Sõidurajad võimaldavad läbi viia transpordi- ja sõiduvahendite sõiduõpet erinevatel maastikuelementidel, mis pakub erinevaid teelusid, takistusi, manööverdamisvõimalust piiratud kohtades nt kitsal teel überpööramine, varjesse sõitmine, kuni 10% kaldega tõusude läbimine, tõusul peatumine, liikumise alustamine, liikumine nõlvadel ning kraavide, nõlvade, sildade, küngaste ja nõgude ületamine.

Maastikusõiduradade rajamisel lähtutakse olemasolevast maastikust ning minimaalsest pinnase liigutamise vajadusest.

Maastikusõiduala võib kasutada taktikaharjutuste läbiviimiseks koos imitatsioonivahendite kasutamisega.

Õppesõiduplats võimaldab juhil omandada ja harjutada juhtimisvõtteid.

Laske- ja treeningukeskus

Võimalusel ja vajadusel rajatakse Männiku harjutusväljale laske- ja treeningukeskus, mille eesmärk on luua laskeharjutuste sooritamiseks täiendavaid võimalusi pakkuv keskkond lisaks olemasolevale Kaitseliidu Männiku lasketiirule ja harjutusvälja 600m lasketiirule.

Keskuse võimaliku asukohana on kavandatud Männiku harjutusvälja edelanurk, mis võimaldaks üksustel läbi viia põhi- ja jätkulaskeväljaõpet käsituli relvadele, kuulipildujale ja tankitõrjegranaadiheitjale (treeningmoonaga).

Keskusesse kavandatakse klassiruumid, laod, relvahoiu- ja hooldusruum, lisaks harjutusvälja teeninduseks vajalikud ruumid ja ehitised, sh välitoitustus ja -majutusala. Võimalusel elektrivarustus ning ühendus administratiivvõrguga.

Siseministeeriumi rajatavad väljaõppe ehitised ja rajatised

Männiku harjutusvälja kirdenurka rajab Siseministeerium väljaõppeks vajalikud hooned ja rajatised. Selleks on plaanis rajada õppeklass, parkla, kinnine lõhkamiskoht, ohualata lasketiir, padrunite põletuskoht ja treeningala.

Täiendav maa-ala vajadus

Planeeritavad ohualad harjutusvälja lääneküljel ja kirdenurgas ulatuvad väljapoole praeguseid piire. Selleks, et tagada harjutusvälja arendusprogrammis kirjeldatud võimalused ja kõrge kooskasutus, on vajadus laiendada olemasolevaid piire järgmiste kinnistute osas.

- 1) Männiku liivakarjäär, katastritunnus 71801:001:0183, sihtotstarve 100% mäetööstusmaa, pindala 118,04 ha;
- 2) Männiku liivakarjäär, katastritunnus 71801:001:0888, sihtotstarve 100% mäetööstusmaa, pindala 41,53 ha;
- 3) Männiku liivakarjäär, katastritunnus 71801:001:0182, sihtotstarve 100% mäetööstusmaa, pindala 179,76 ha;
- 4) Liivalaia karjääri 2, katastritunnus 71801:001:0001, sihtotstarve 100% mäetööstusmaa, pindala 10,29 ha.
- 5) Viimsi metskond 7, katastritunnus 71801:001:1071, sihtotstarve 100% mäetööstusmaa, pindala 31,13 ha.

Ohutustehnika

Ohutus harjutusväljal tagatakse harjutuse läbiviija, harjutusvälja vastutava ja elanikkonna koostöös. Kõikidel harjutusvälja ehitistel ja rajatistel väljaõpet läbi viies tuleb järgida kehtivaid ohutusnõudeid. Kõik ohualad peavad jääma harjutusvälja piiridesse. Harjutusväljal toimuvast tegevusest teavitatakse elanikkonda ja teabe vajadust omavaid ametiasutusi.

TARISTU

Teedevõrk

Männiku harjutusvälja teedevõrgu planeerimisel on aluseks võetud vajadus läbi viia kuni rühma suuruste allüksuste lahinglaskeharjutusi, tagada erinevate õppuste ja õppetundide läbiviimist ning vajadus harjutusvälja hooldada. Nendest vajadustest lähtuvalt planeeritakse olemasolevad teed ja rajatavad teed ühtseks teedevõrguks, mis tagab liikumise harjutusväljal põhjast lõunasse ja vastupidi.

Teed peavad olema kasutatavad kõigil aastaaegadel ja teedevõrgu planeerimisel arvestatakse olemasolevate teedega.

Võimaliku laskekeskuse juurde tagatakse esimese kategooria tee¹ (ca 3 km) ning harjutusvälja teenindamiseks teise kategooria teed² (ca 20 km).

Teede täpsed asukohad selguvad projekteerimise käigus.

Väiksemate kraavide ja ojade ületamiseks tuleb rajada erineva läbimõõduga ja materjalidest truupe. Üleliigse pinnavee ja pinnasevee äravoolu tagamiseks tuleb rajada kuivenduskraavid ja truubid, mille asukoht, arv ning läbimõõt määratakse kindlaks projekteerimistöde käigus.

Teed harjutusvälja välispiiril tõkestatakse statsionaarsete tõkkepuudega. Tõkkepuud on suletud ohtliku tegevuse toimumise ajal. Muul ajal on tõkkepuud avatud. Teede juures on lipumastid, kuhu harjutuste ajaks heisatakse punased signaallipud. Harjutusvälja peamiste juurdepääsuteede äärde paigaldatakse infotahvlid harjutusvälja kaardi ja harjutuste graafikuga, mida uuendatakse pidevalt.

Projekteeritavad ja ehitatavad teed tuleb jätta samasse tasapinda olemasoleva maastikuga. Kraave võib rajada ainult äärmise vajaduse korral ja see peab olema kooskõlastatud KV esindajaga. Projekteerija ei pea arvestama Maanteeameti kehtestatud teede ehitusnormidega, mis piiravad Kaitseväe tegevust teedel. Oluline on tagada kandvus ja ohutus.

Elektrivarustus ja side

Tänaseks on elektrivõrguga liidetud harjutusala põhja osas olev 600 m lasketiir (50 kW) ning mujal elektriühendus puudub. Praegusel alal puudub võimalus sideühenduseks Kaitseväe võrguga.

Kõiki võimsusi ja ühendusi planeerides on vaja tagada laske- ja treeningukeskusest järgmised võimalused:

- teenindada laskmisteks vajalikke elektroonilisi sihtmärke;
- tagada relvade hooldus ja hoiustamine;
- tagada õppeklassid kuni 40 inimesele;
- teenindada linnakus olevaid seadmeid ja personali.

Laske- ja treeningukeskuse rajamise vajadusel tagatakse sidelahendus läbi Kaitseväe strateegilise sidevõrgu, tagamaks erinevate tasemete staapide õppuste läbiviimine. Selle vajaduse tagamiseks kavandatakse linnakusse vajalik ala sidemastile ja ruumid seadmete paigutamiseks. Laske- ja treeningukeskuse alale tuuakse liitumispunkt soovitatavalt läbi harjutusvälja lõunapoolse osa. Läbi selle liitumispunkti tagatakse vajalik elektriga varustatus treeningukeskusele. Täpsed lahendused selgitatakse välja projekteerimisel, k.a võimalused paigaldada alternatiivseid elektri tootmise vahendeid.

¹ 7 m laiune tee, teljekandevõimega 12 t ning 4 m ulatuses sõiduteeservast ei tohi olla puid ega põõsaid.

² 5 m laiune tee, teljekandevõimega 12 t ning 4 m ulatuses sõiduteeservast ei tohi olla puid ega põõsaid

Veevarustus ja kanalisatsioon

Männiku harjutusvälja laske- ja treeningukeskuse rajamisel paigaldatakse sinna autonoomne joogiveevarustuse ja reovee kogumissüsteem. Ülejäänud alale ei ole planeeritud täiendavaid joogivee ja reovee puhastussüsteeme.

Jäätmekäitlus

Harjutusväljal tekkinud jäätmed kogutakse teeninduslinnakus. Olmejäätmed kogutakse ja transporditakse Saku Vallavalitsuse kehtestatud korda järgides.

Lisaks olmejäätmetele kogutakse harjutusväljal militaarjäätmeid, milleks on laskemoona hülsid ja pakendid. Need kogutakse teeninduslinnakus olevatesse kogumiskastidesse ja antakse üle jäätmekäitlejale.

Tuleohutus

Suurima tuleohuga ala on Männiku harjutusvälja keskel asuv Männiku raba. Vältimaks tulekahju tekkimist, tuleb harjutusvälja vastutaval isikul jälgida Riigi Ilmateenistuse tuleohutusprognose.

Vastavalt prognoosidele on harjutusvälja vastutaval isikul õigus laskmised peatada või edasi lükata. Samuti on oluline pöörata tähelepanu kasutatavale laskemoonale ja tuledistsipliinile.

Männiku harjutusväljale ei rajata eraldi tuletõrje veevõtukohti, kuna harjutusväli on ümbritsetud järvedest. Tuletõrje veevõtukohad valitakse järvede äärde, kõik veevõtukohad tähistatakse siltidega ning rajatakse tuletõrjetehnikale ligipääs.

HOOLDUS JA TAGAMINE

Hooldus

Kõigile väljaõppeks ja väljaõppe teenindamiseks rajatavatele objektidele tuleb projekteerimise ja rajamise käigus tellida või ise koostada hoolduspass. Hoolduspassis tuleb kirjeldada, kuidas ja kui sageli tuleb väljaõppeobjekte hooldada, et säiliks olukord, mis võimaldab läbi viia seal ette nähtud väljaõpet.

Teenuste tagamine

Männiku harjutusväljalt on plaanis tagada järgmisi teenuseid:

- erinevate sihtmärkide üleandmine üksustele;
- laskeväljade, väljaõpperajatiste üleandmine ja vastuvõtmine;
- esmase tuletõrjevõimekuse pakkumine; □ majutus vähemalt kompanii suurusele üksusele; □ õppustele vajalike toetavate teenuste tagamine.

LISA

Lisa 1. Männiku harjutusvälja hooned ja rajatised, sh perspektiivsed.

Lisa 1. Männiku harjutusvälja hooned ja rajatised, sh perspektiivsed.

